

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Aartrijkestraat 109-111 (Ichtegem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019I71
September 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	10
1.3.5	Verstoringshistoriek	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	12
1.3.6.2	Geplande werken	13
1.4	Assessmentrapport	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	29
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	32
1.5	Synthese	35
2	Bibliografie	36

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	12
Figuur 4: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 5: Uitbreiding winkelpand (bron: opdrachtgever).....	14
Figuur 6: Inplantingsplan nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Hoogeverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Hoogeverloop, W-O (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Kaartenhuis Brugge).....	29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	32

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	34

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	16

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Ichtegem
	Deelgemeente	Eernegem
	Postcode	8480
	Adres	Aartrijkestraat 109-111 8480 Eernegem
	Toponiem	Aartrijkestraat 109-111
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 56341$ $Y_{\min} = 202366$ $X_{\max} = 56490$ $Y_{\max} = 202469$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Ichtegem, Afdeling 2 , Sectie D, nr's: 96b3, 98v Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	 Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 5236 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Eernegem Aartrijkestraat 109-111 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

---

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

---

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Eernegem, in de provincie West-Vlaanderen. Eernegem grenst ten zuiden aan Ichtegem, ten noorden aan Oudenburg en Bekegem, ten westen aan Koekelare en ten oosten aan Jabbeke en Zedelgem. De gemeente ligt op ca. 20 km van Brugge en 18 km van Oostende.

Het plangebied grenst ten westen aan de Aartrijkestraat. De overige zijden sluiten aan bij bebouwde percelen. De dorpskern van Eernegem situeert zich ca. 750 meter ten noordwesten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

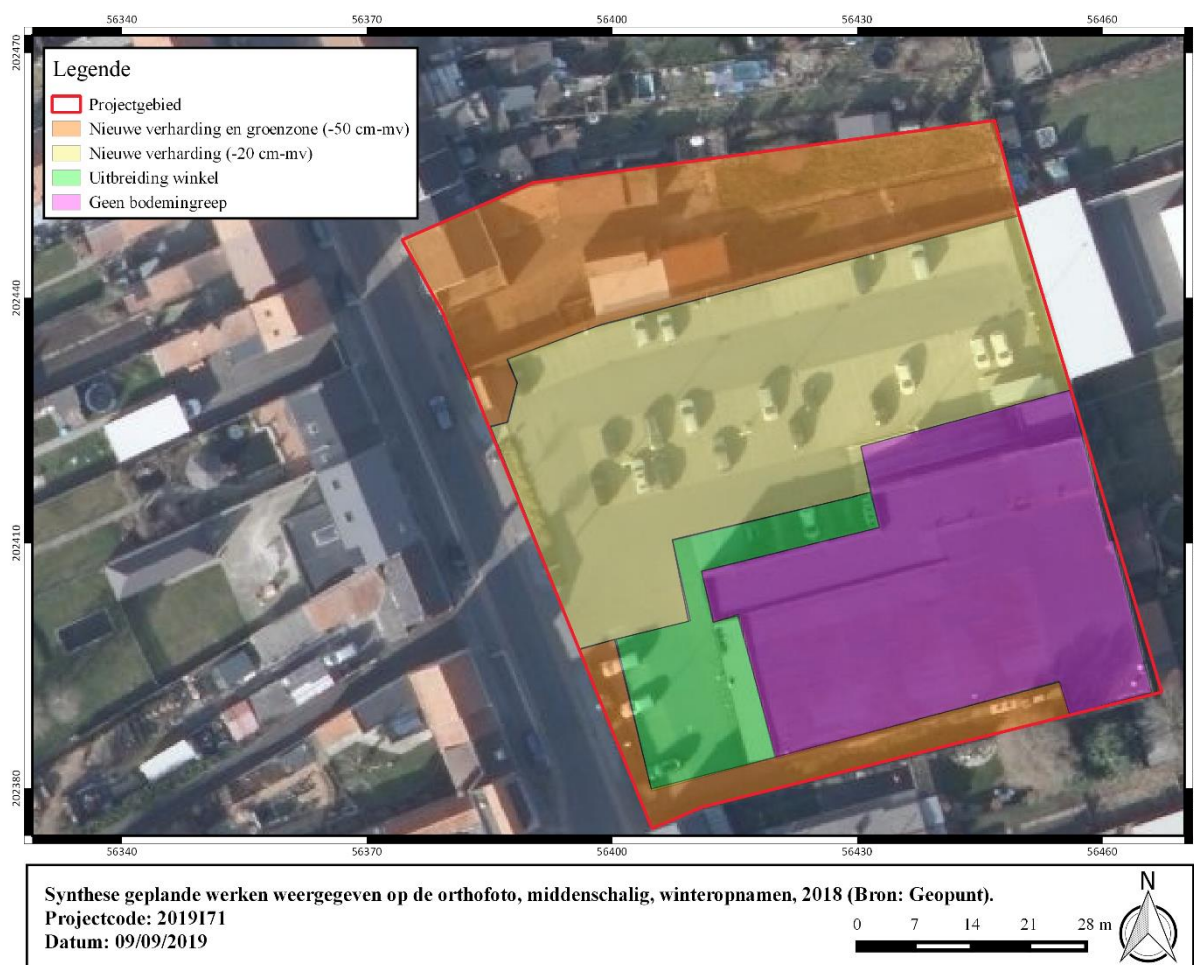
1.3.6.2 Geplande werken

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 5235 m², de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van 3785 m².

De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaand winkelgebouw en de herinrichting en uitbreiding van een parkeergelegenheid. Voorafgaand aan de werken wordt het gebouwenbestand in het noordelijk deel van het projectgebied gesloopt. De gecombineerde oppervlakte van deze gebouwen bedraagt ca. 330 m².

Na de sloop van deze gebouwen wordt het bestaande winkelgebouw uitgebreid over een oppervlakte van 408 m². De aanbouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte. Het bestaande gebouw en aangrenzende laadzone blijven behouden. Enkel de westelijke muren van het pand dienen gesloopt te worden in functie van de nieuwe ontwikkeling. De gecombineerde oppervlakte van het te behouden pand en de aangrenzende laadzone bedraagt 1450 m².

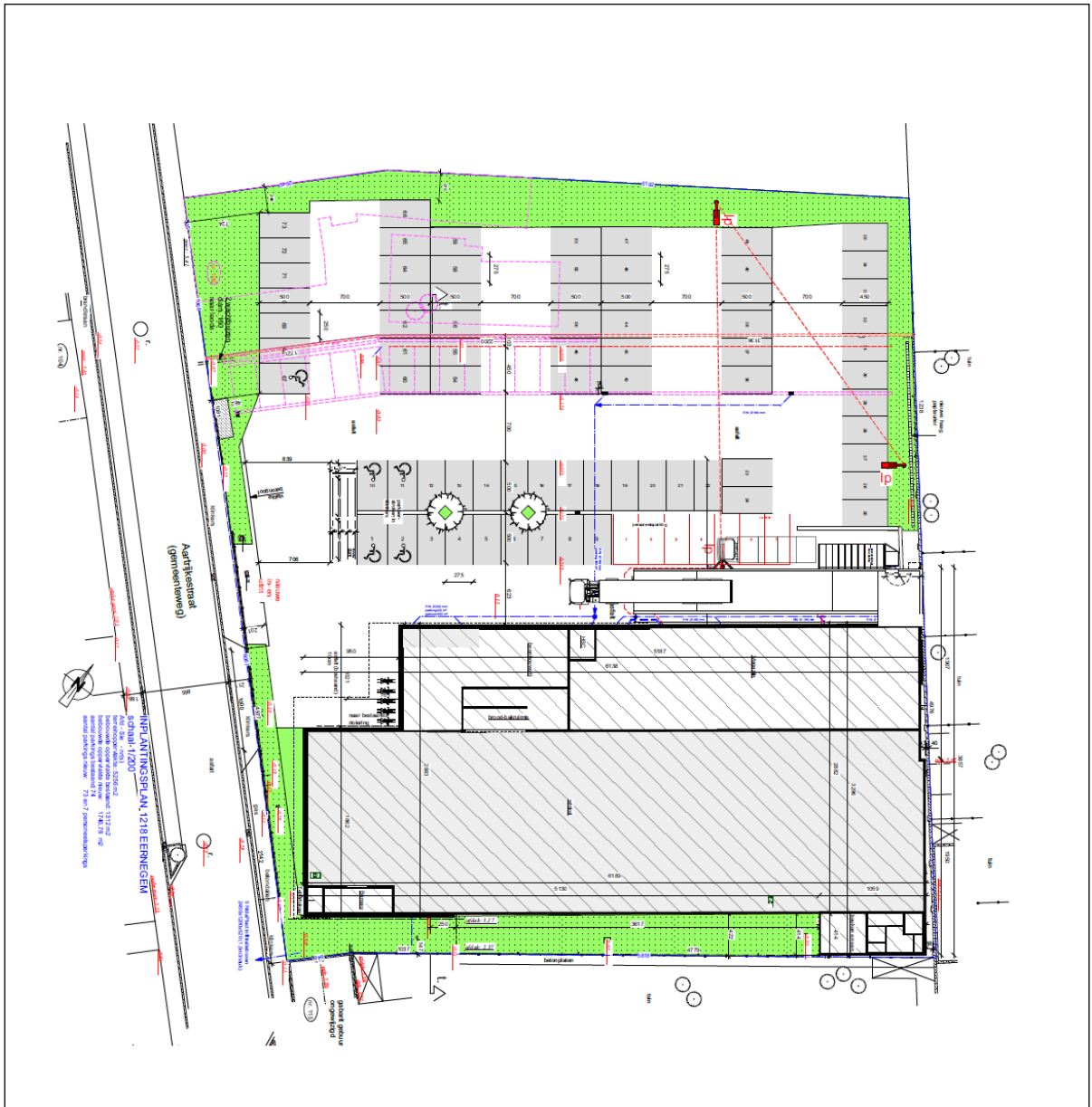
Rondom het gebouw situeert zich op heden reeds een parkeergelegenheid met een oppervlakte van 1877 m². Van deze parking wordt de bovenste laag verharding verwijderd en wordt een nieuwe verhardingslaag aangelegd. Het bestaande funderingspakket blijft behouden. In het noordelijk en zuidelijk deel van het terrein wordt nieuwe verharding gerealiseerd. Hier wordt een bodemingreep voorzien tot ca. 50 cm-mv over een oppervlakte van 1470 m².

Figuur 4: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Inplantingsplan nieuwe toestand (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Egem (Formatie van Tielt)
Quartair	Quartair Type 1
Bodentypes	OB, Zch
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	9.8 – 11.0 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

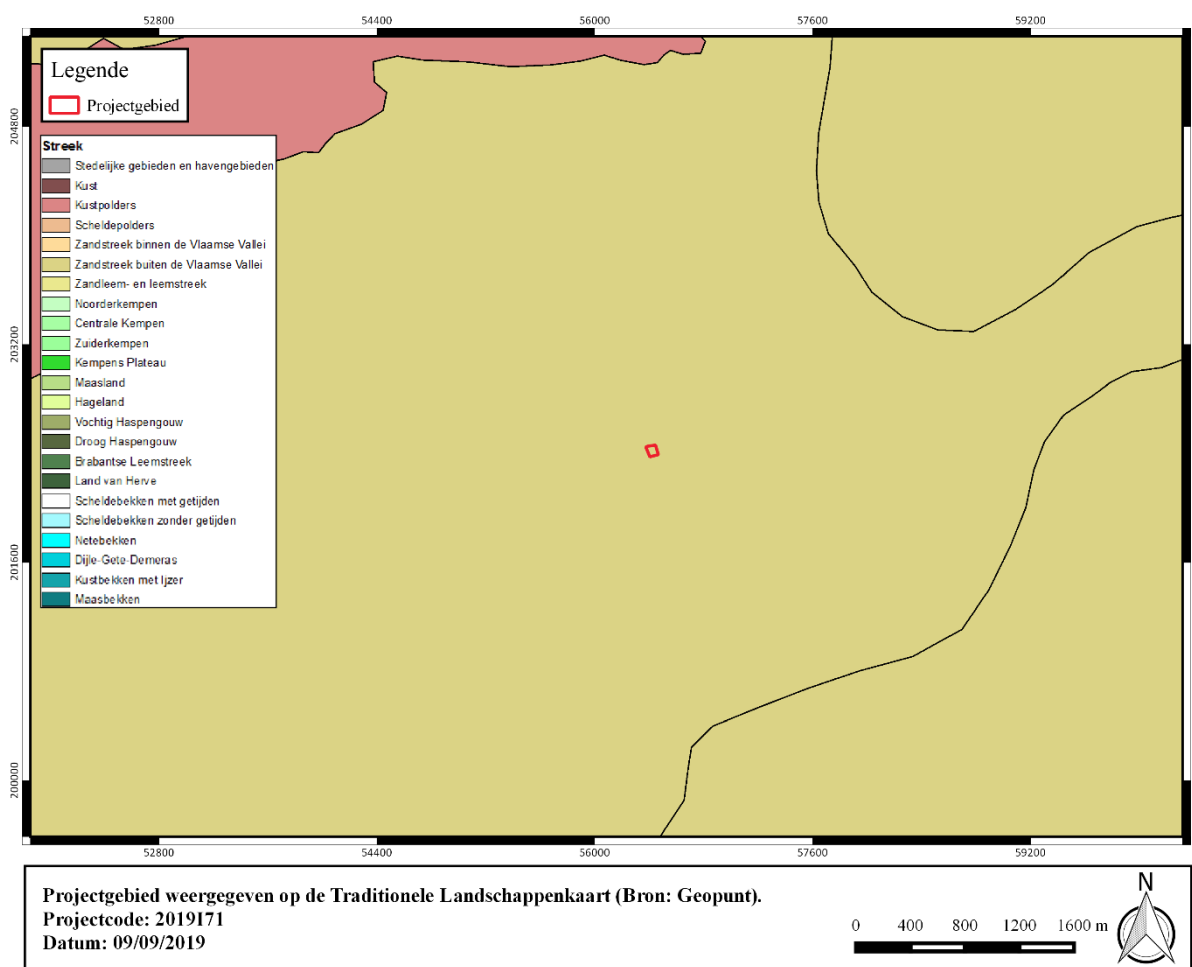

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

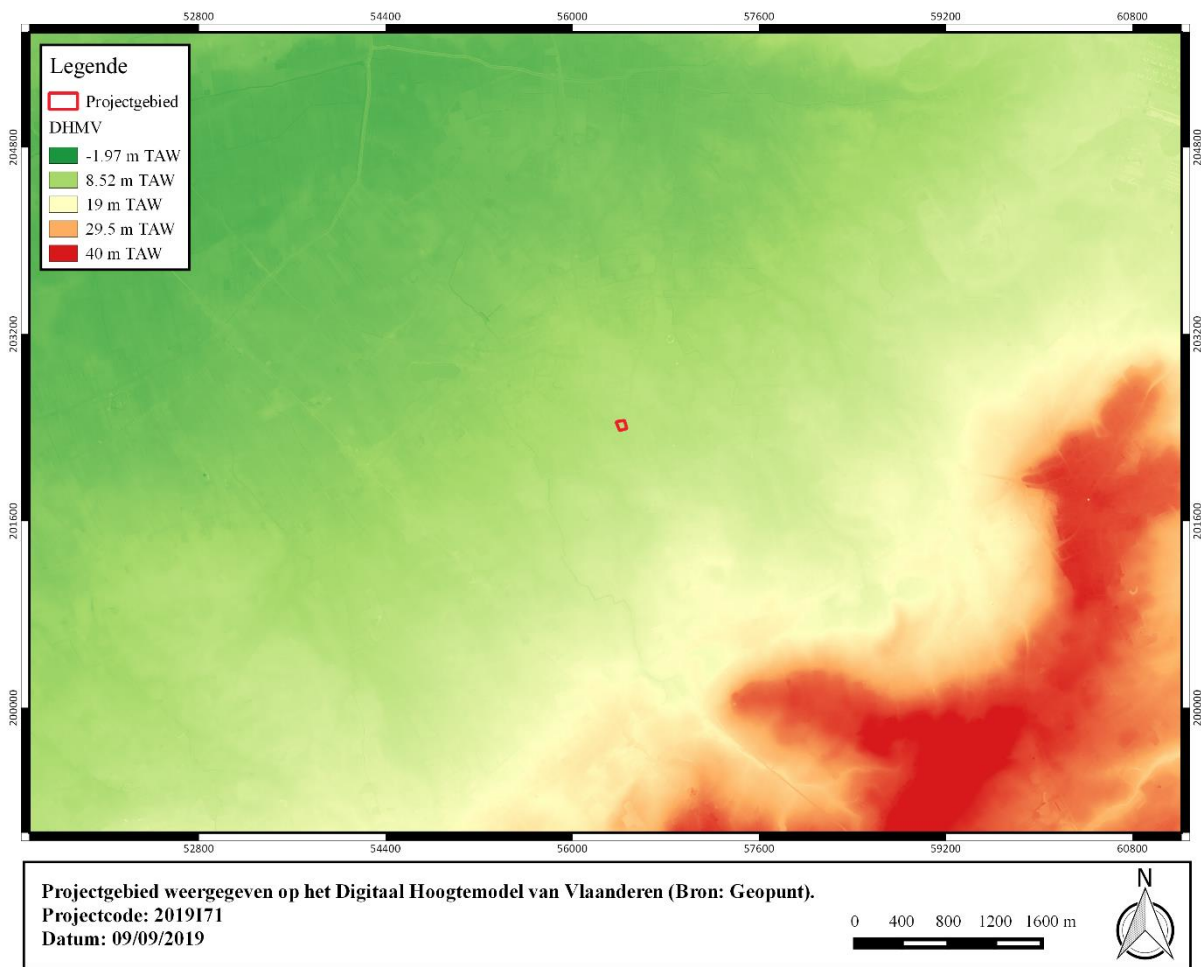
Het projectgebied situeert zich in het sublandschap Houtland dat nabij het grondgebied van Gistel en Oudenburg overgaat naar het landschap van de Kustpolders. Ten zuiden van het projectgebied loopt een golvend gebied dat behoort tot het Plateau van Wijnendale, met maximale hoogtes tot ca. 46 m TAW. Het hydrografisch stelsel wordt gevormd door de beken die de zuidelijke opduikingen van het tertiair substraat ontwateren. De beekstelsels van de Koolveldbeek/Palingbeek/Blekerijbeek-Trogbeek, de Engelbeek, aansluitend op de Waterstraatbeek/Moerbeek, het Vaartdijkgeleed, de Kalsijdebeek en de Aletebeek/Ichtegembeek komen ofwel rechtstreeks, ofwel via de Bourgognevaart, terecht in de Moerdijkbeek-Moerdijkvaart.

Het plangebied is gelegen op een hoogte van 9.8 – 11 m TAW en kent een relatief vlak verloop op een hoogte van ca. 10.4 – 10.8 m TAW. Centraal situeert zich een langgerekte lagergelegen zone (op 9.8 m TAW). Dit lager gelegen deel betreft een laad- en loskade. Het terrein is gelegen op de overgang van de noordelijke helling van het Plateau van Wijnendale en de kustpolders. Ten westen en ten oosten van het projectgebied lopen respectievelijk de beekvalleien van de Engelbeek en de Aletebeek. Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

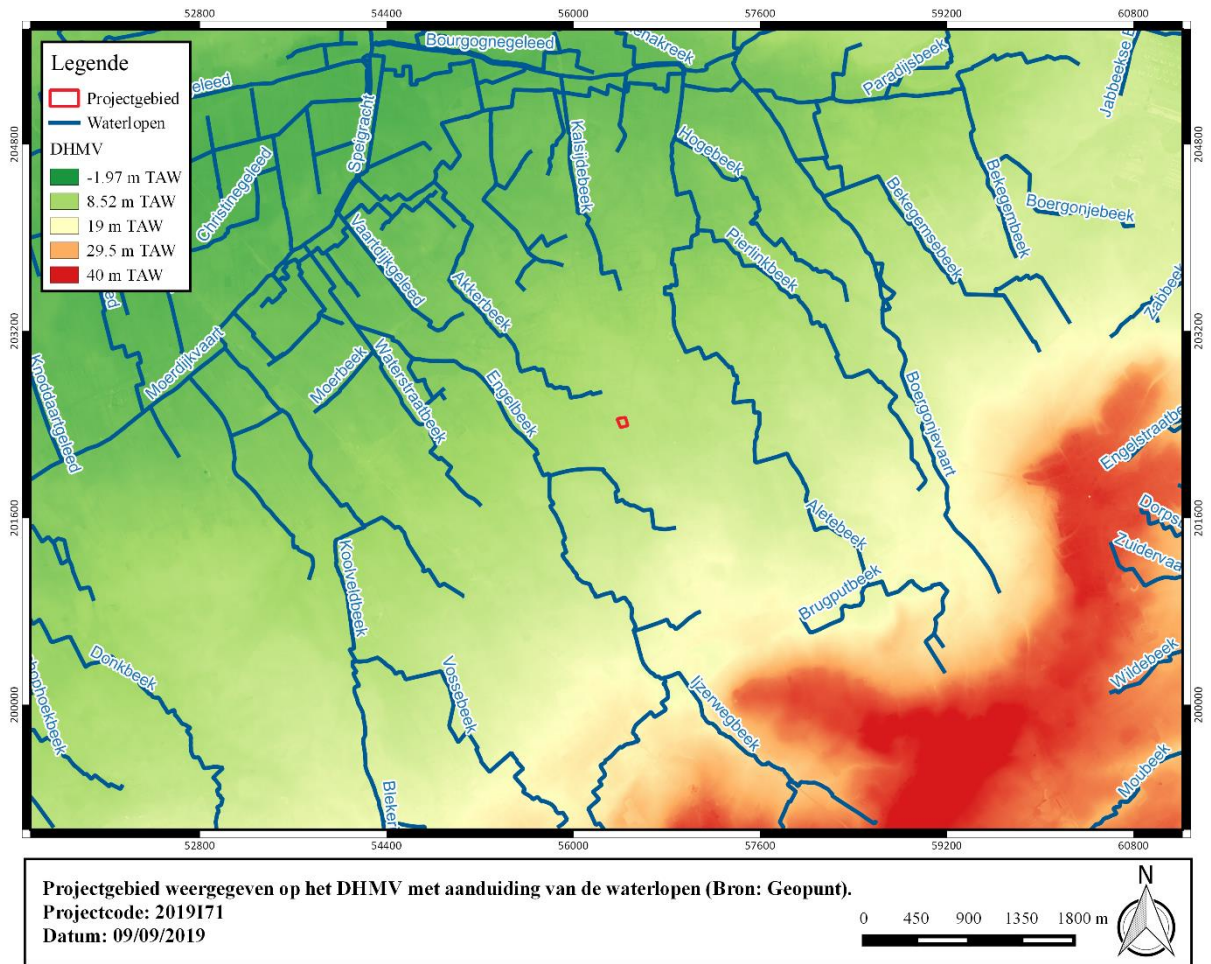

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

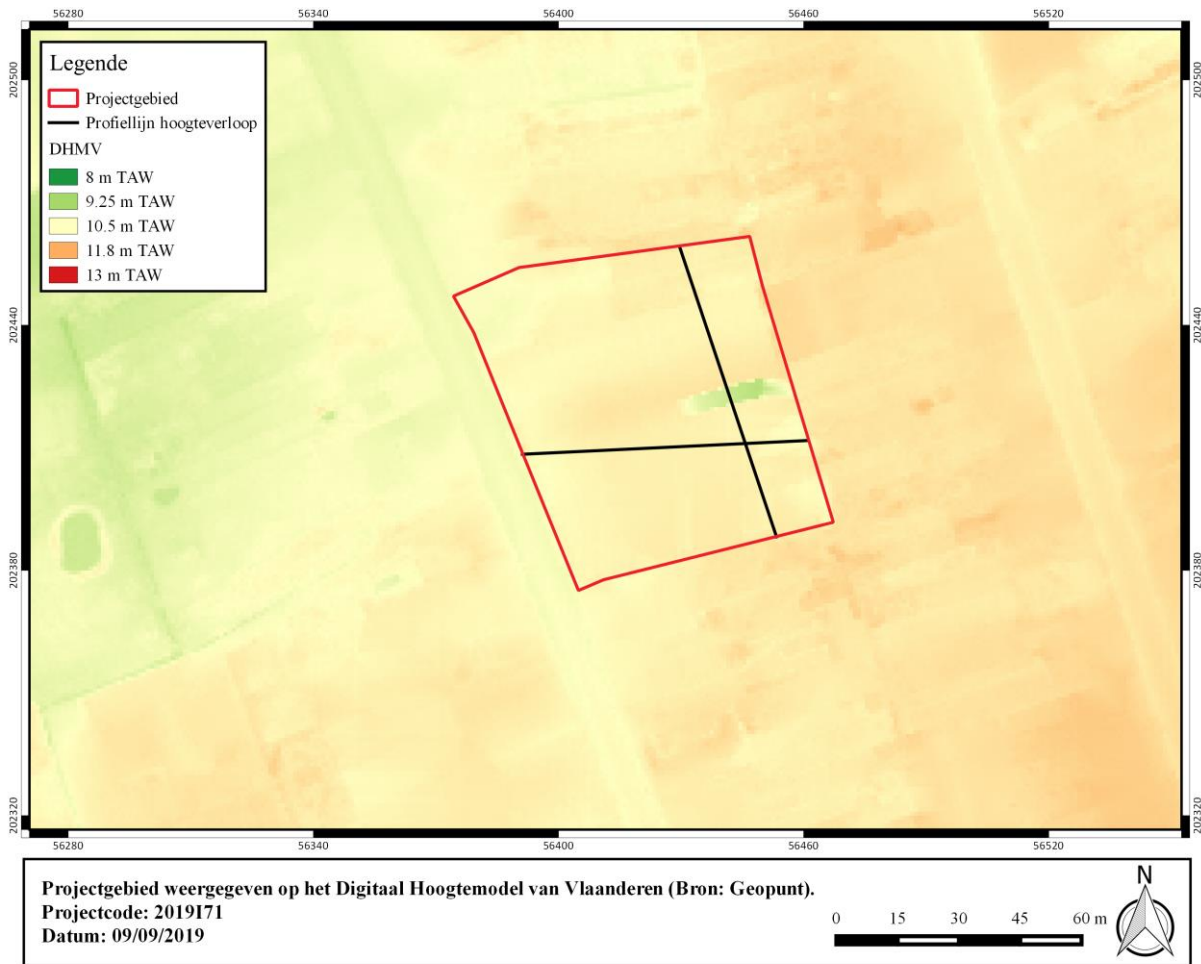

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

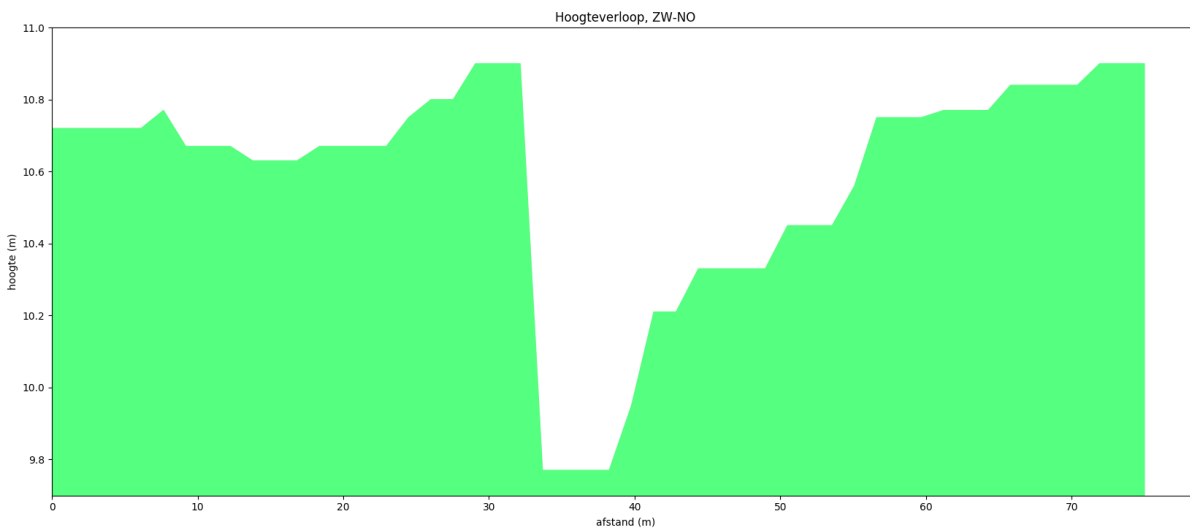

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

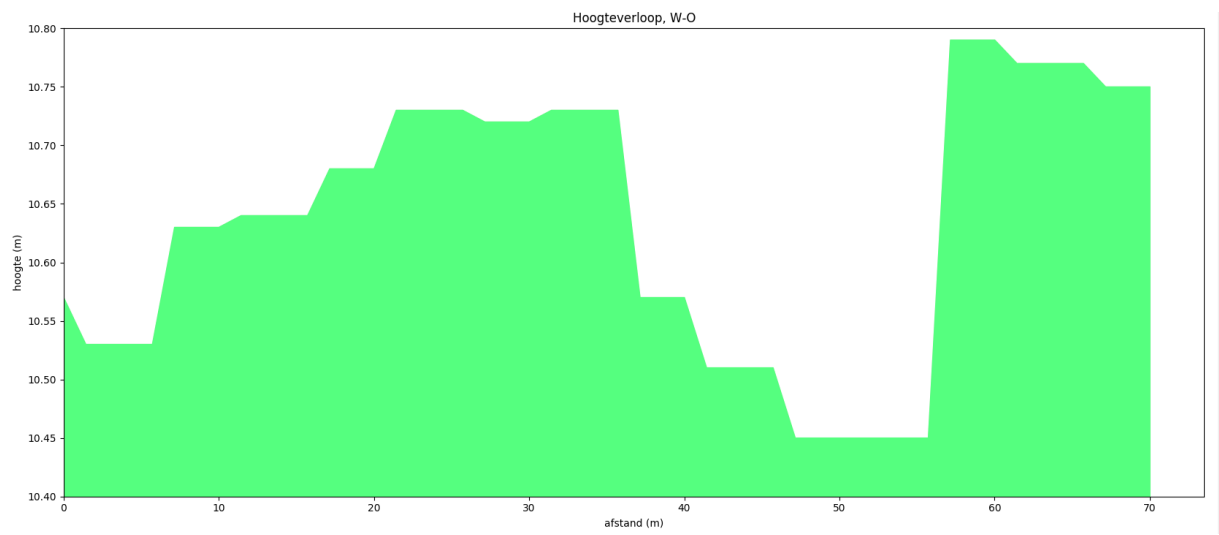

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

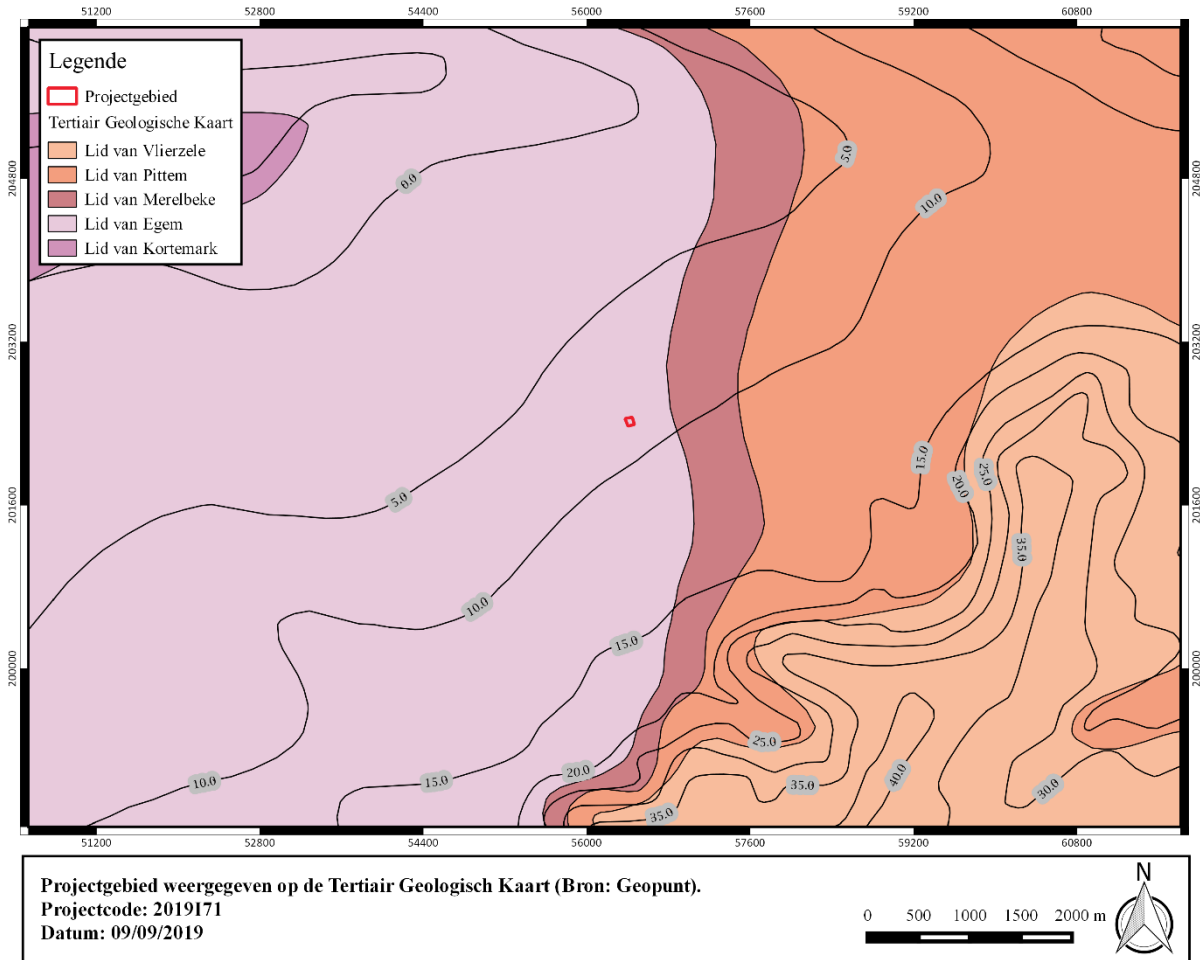
Figuur 12: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Egem (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

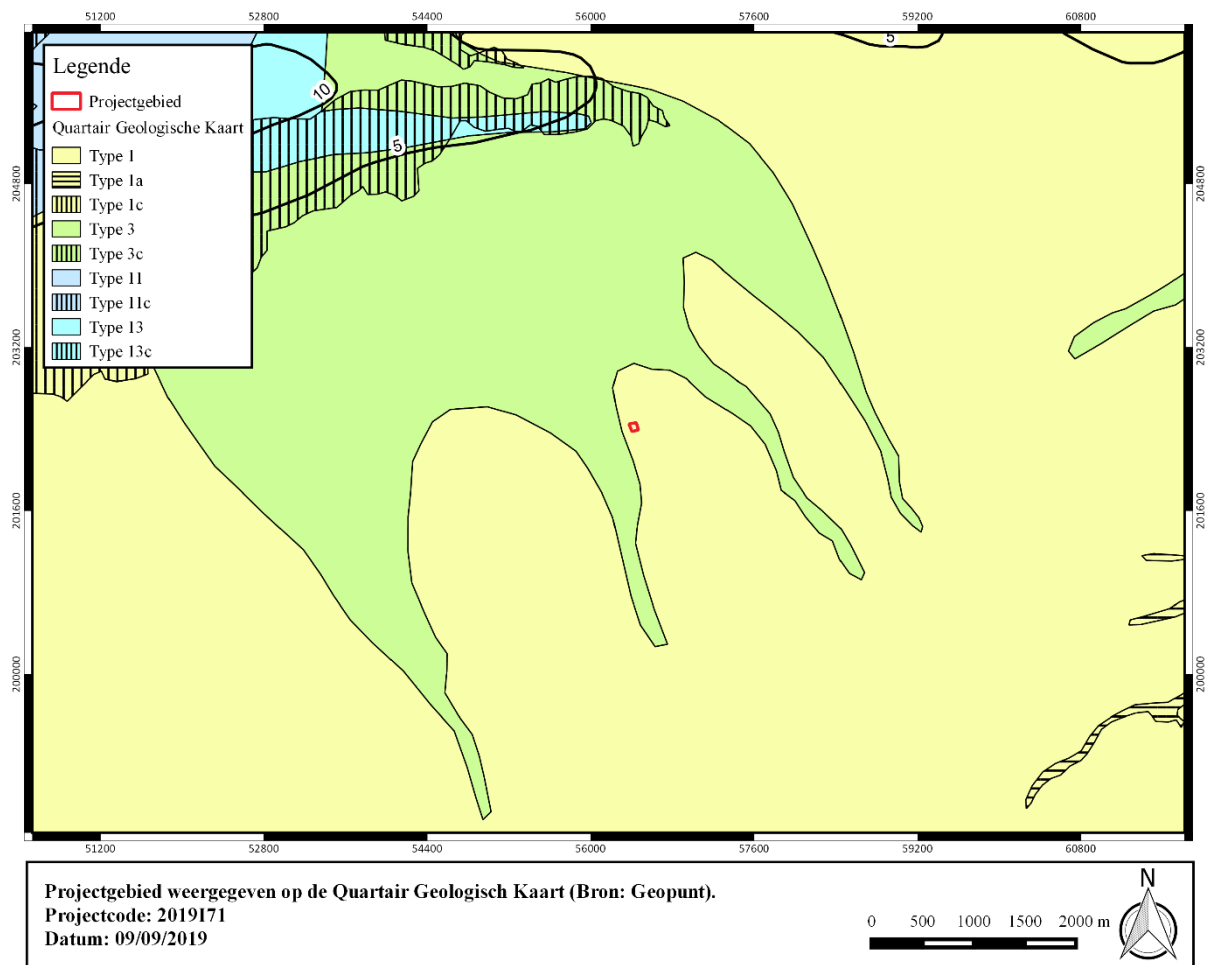
Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

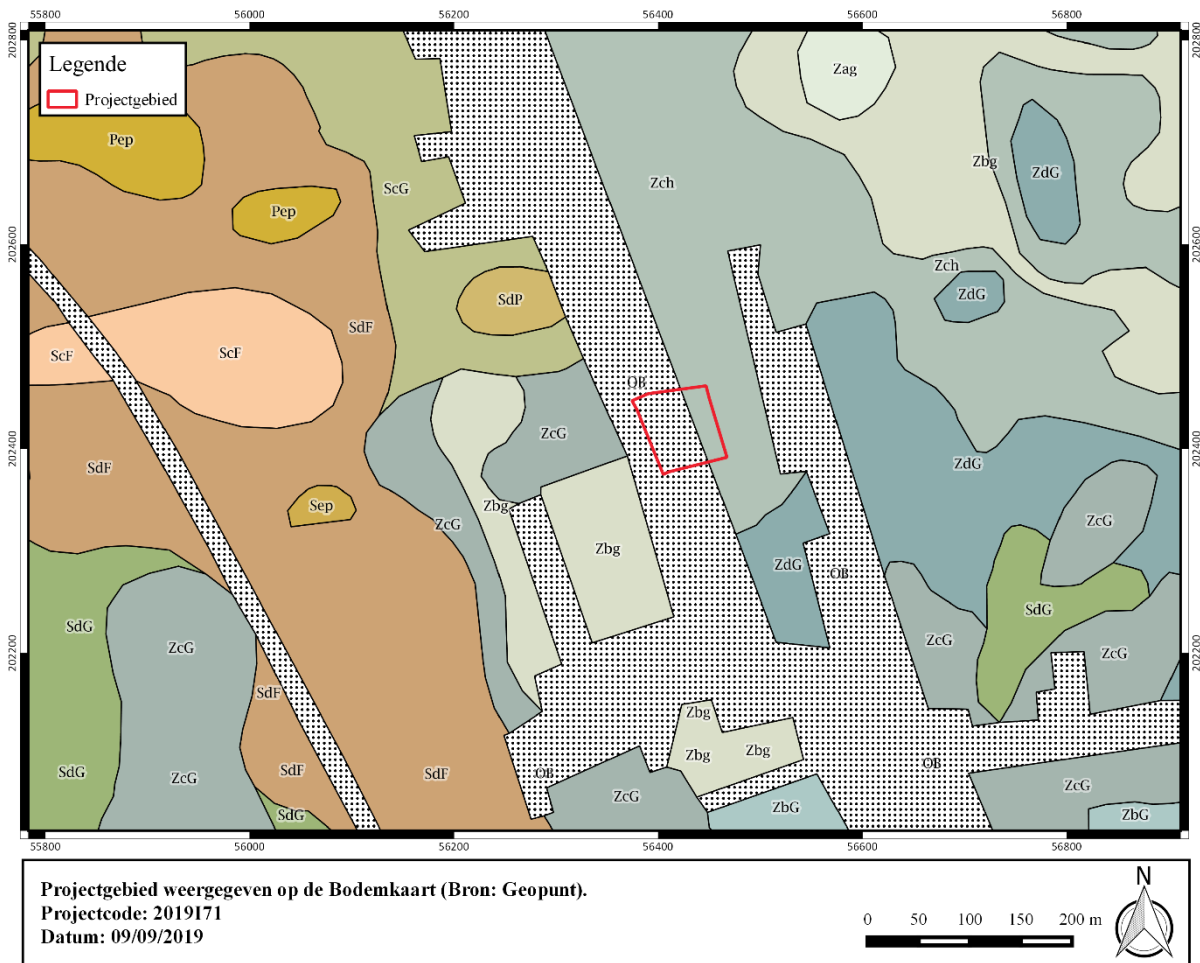
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **Zch** is een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizon. De bovengrond is goed humeus, 30-60 cm dik en donker bruingrijs van kleur. De Podzol B is 20-30 cm dik en is verbrokken in harde concreties. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm.

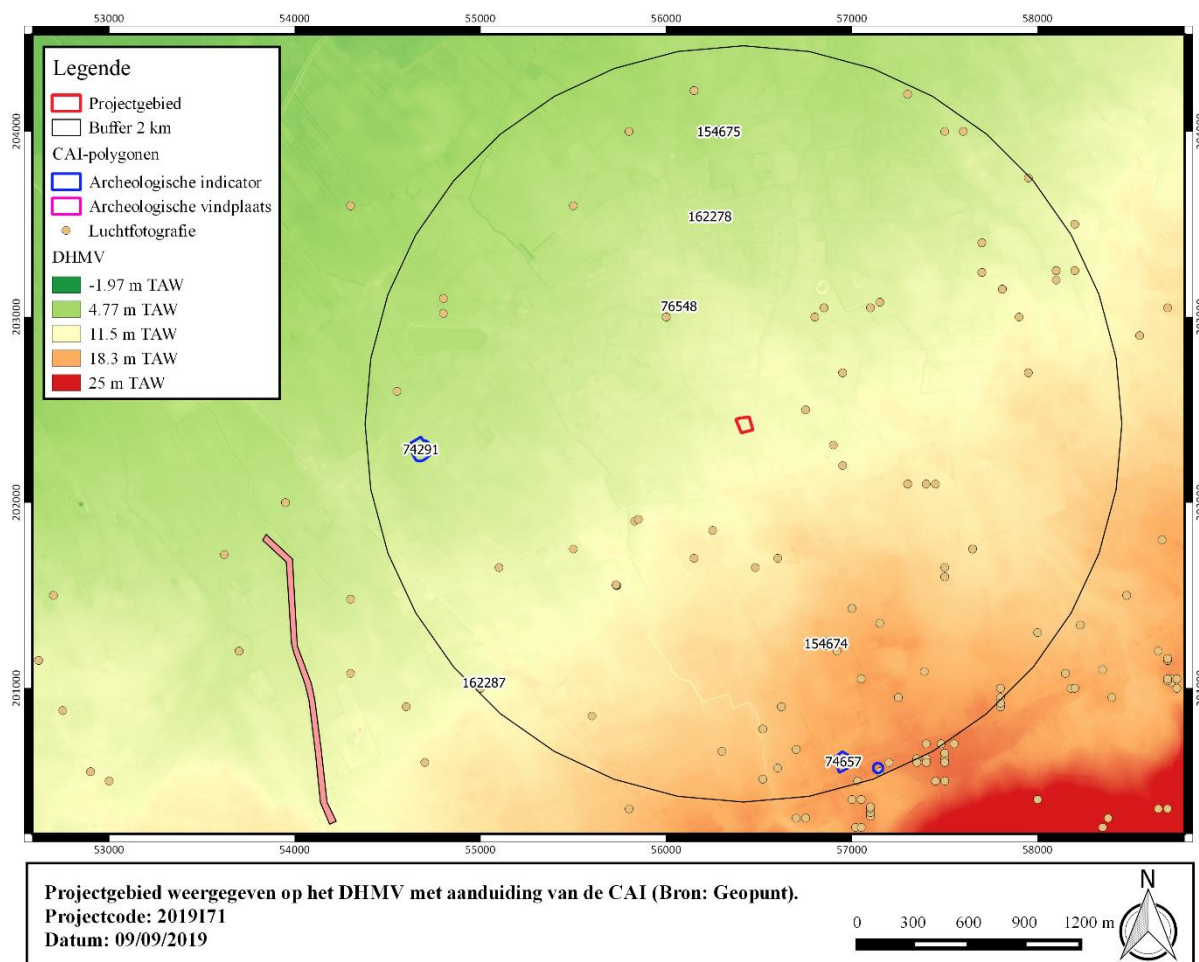
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het onderzoeksgebied of in de ruime omgeving ervan zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Cartografische indicatoren wijzen op de aanwezigheid van enkele omwalde, laatmiddeleeuwse sites. Door middel van luchtfotografische prospectie wordt in de ruime omgeving de aanwezigheid van enkele grafmonumenten uit de bronstijd vermoed. Vanwege het landelijke karakter van de regio is archeologisch onderzoek er eerder een uitzondering.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

76548	Opgraving (2001); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk – grafkuil Bron: Dewilde, M. en Wyffels, F. 2001: Het koor van de Sint-Medarduskerk van Eernegem, in Jaarboek 2001, Spaenhiers, p. 224-226
162278	Controle van werken; NK: 150 meter Onbepaald: gracht

162287	<p>Controle van werken (1998); NK: 250 meter</p> <p>Onbepaald: een zone met elkaar oversnijdende greppels en grachten; op luchtfoto zijn in dit gebied verschillende grote en kleine enclosures zichtbaar.</p> <p>Bron: Archief dossiers Yann Hollevoet 2e trimester 1998</p>
--------	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74657	<p>Indicator cartografie; NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: site met walgracht</p>
74291	<p>Indicator cartografie; NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: site met walgracht</p>

Luchtfotografie

154696	<p>Luchtfotografie; NK: 150 meter</p> <p>Bronstijd: circulaire structuur - grafheuvel</p>
154701	<p>Luchtfotografie; NK: 150 meter</p> <p>Bronstijd: circulaire structuur - grafheuvel</p>
154674	<p>Luchtfotografie; NK: 150 meter</p> <p>Bronstijd: circulaire structuur - grafheuvel</p>
154675	<p>Luchtfotografie; NK: 150 meter</p> <p>Bronstijd: circulaire structuur - grafheuvel</p>

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Binnen het grondgebied van Eernegem zijn weinig archeologische vondsten gekend. Het gebrek aan archeologisch vondsmateriaal is vermoedelijk veeleer een reflectie van een gebrek aan onderzoek dan van de archeologische realiteit. Zowel toevalsvondsten (CAI ID 76743 & 305114) en luchtfotografische indicatoren wijzen op oude menselijke aanwezigheid in de regio.

Tijdens de laatste ijstijd, een periode van ongeveer 116.000 tot 11.600 jaar geleden, staat de zeespiegel in de koudste fasen 120 meter lager dan nu. In de regio rond Brugge ontstaat een open boomloos landschap. Tussen 37.000 en 16.000 jaar geleden neemt de koude dermate toe dat er geen sprake meer is van bewoning. Pas naar het einde van de ijstijd worden onze gebieden weer aantrekkelijk voor de mens. Onder invloed van de aanhoudende noordwestenwinden waaien dekzandruggen op, zoals de rug van Meetkerke over Koolkerke en Aardenburg of de dekzandbrug van Gistel over Brugge naar Maldegem. Op deze manier ontwikkelt zich een zwak golvend landschap met ZW-NO georiënteerde dekzandruggen. De dekzandruggen blokkeren de afwatering vanuit het binnenland waardoor voor deze zandruggen meren tot ontwikkeling komen (Assebroekse Meersen, Meetkerkse Moeren, ...). Op de plateaus, zoals het Plateau van Wijnendale, ontspringen beken die uitvloeien in de beekvalleien. Vermoedelijk zoekt het water in vlakke gebieden zijn weg in een vlechtend patroon zonder echte beek te vormen.

Door de geleidelijke opwarming op het einde van de laatste ijstijd kan zich opnieuw berken- en dennenbos vormen. Op het eind van het paleolithicum treft men in de ruime regio van het plangebied meer menselijke aanwezigheid aan. Vanaf 10.000 v. Chr. vindt er een algemene opwarming plaats waardoor de ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. De zee dringt het land binnen en vormt een wadgebied met getijdenwerking. Door de bescherming van de noordelijk gelegen dekzandruggen wordt het plangebied vermoedelijk niet door de zee beïnvloed. Gedurende het mesolithicum trekken jager-verzamelaars door het landschap waarbij ze zich voornamelijk vestigen op de hogere dekzandruggen.

De overgang tussen het mesolithicum en het neolithicum wordt gekenmerkt door een evolutie van jager-verzamelaars naar sedentaire boeren. Op het grondgebied van Eernegem is bij een toevalsvondst een silexbijl uit het neolithicum aan het licht gekomen.

Omstreeks 3500 v. Chr. vertraagt de stijging van de zeespiegel. Omdat vanaf 2000 v. Chr. brons het overheersende materiaal wordt bij de vervaardiging van werktuigen en wapens, wordt vanaf dan gesproken over de bronstijd. De informatie over de bronstijd in onze gebieden spitst zich voornamelijk toe op de grafcultus. Door middel van luchtfoto's werden op verschillende locaties in de omgeving van het plangebied circulaire structuren waargenomen die mogelijk als grafcirkels uit de bronstijd geïnterpreteerd kunnen worden. Dergelijke grafheuvels maakten niet zelden deel uit van omvangrijke grafvelden die meerdere honderden jaren werden gebruikt. Vooral tijdens de midden-bronstijd (1800 – 1500 v. Chr.) komen grafcirkels frequent voor. Ca. 3 kilometer ten zuidoosten van het projectgebied is door middel van luchtfoto's tevens een mogelijke vierkante enclosure uit de ijzertijd opgemerkt.

Gedurende de Romeinse periode dringt de zee weer dieper het landschap binnen. De zone van het plangebied, dat zich situeert ten zuiden van de grote zandrug Gistel tot Stekene, blijft hier echter van gespaard. Hier situeert zich een complex van lagere zandgronden met wat hogere zandige opduikingen. Het is niet uitgesloten dat deze regio een aantrekkingspunt vormde tijdens de eerste eeuwen van onze jaartelling.³

---

³ Hillewaert, B. e.a. 2011. Op het Raakvlak van twee landschappen: de vroegste geschiedenis van Brugge, Van de Wiele, Brugge, 176 p.

Etymologisch verwijst de naam Eernegem naar een vroegmiddeleeuwse oorsprong van het dorp. Op heden zijn desalniettemin geen archeologische vindplaatsen uit de vroege middeleeuwen gekend. Eernegem behoorde samen met Ichtegem tot de Villa Koekelare, een geheel van kleine agrarische kernen van elkaar gescheiden door woeste gronden en bossen. In de 11^e en de 13^e eeuw worden grote inspanningen geleverd om deze grote veldgebieden te ontginnen. In de ontgonnen gebieden werden verschillende kapellen gebouwd die niet zelden uitgroeiden tot nieuwe parochies.

De eerste vermelding van Eernegem is in 1133. In 1283 kreeg Eernegem de titel van ambacht, onder het opperambacht Koekelare. Een klein deel behoorde tot het Noorder, dat een deel was van het Land van Wijnendale. Historisch-cartografische bronnen wijzen op verspreide laatmiddeleeuwse hoevebouw in de gemeente. De Aartrijkestraat is reeds weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, gekopieerd door Pieter Claeissens. De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) hield lelijk huis in Eernegem wat resulteerde in een aanzienlijke ontvolking van het dorp. Ook aan het eind van de 17^e eeuw was er weer een toename van het oorlogsgeweld.⁴

---

⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

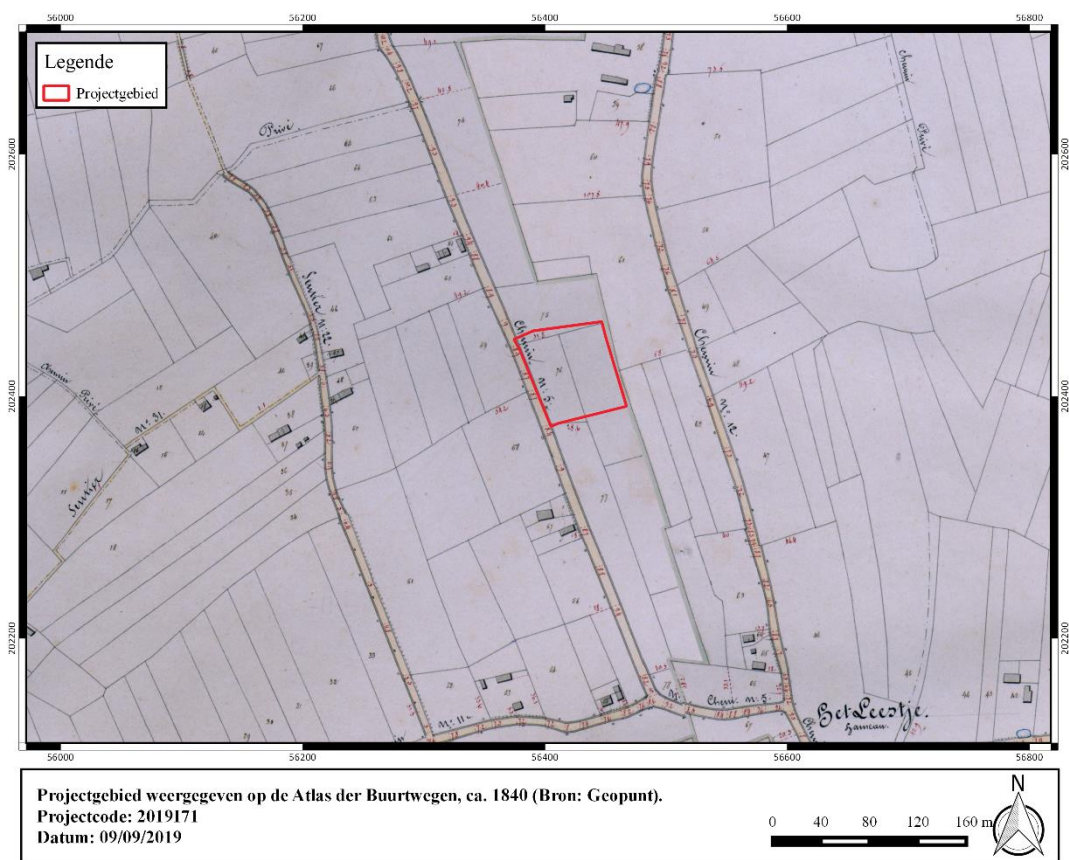
De Heraldische Kaart van het Brugse Vrije geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Het verloop van de huidige Aartijkestraat en Achterstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Ten zuiden van het plangebied situeert zich een bewoningskern met een 7-tal woningen. Via de huidige Aartrijkestraat staat dit gehucht in verbinding met de dorpskern van Eernegem. Op de Ferrariskaart wordt het plangebied aangesneden door een noord-zuid georiënteerde wegnis. Rekening houdende met het jongere, meer betrouwbare kaartmateriaal dient het plangebied oostelijker gesitueerd te worden. Het projectgebied staat gekarteerd als akker. Verspreid komt vegetatie voor in de vorm van boomgroei. De Ferrariskaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Op de 19^e-eeuwse cartografische indicatoren staat tevens geen bebouwing afgebeeld.

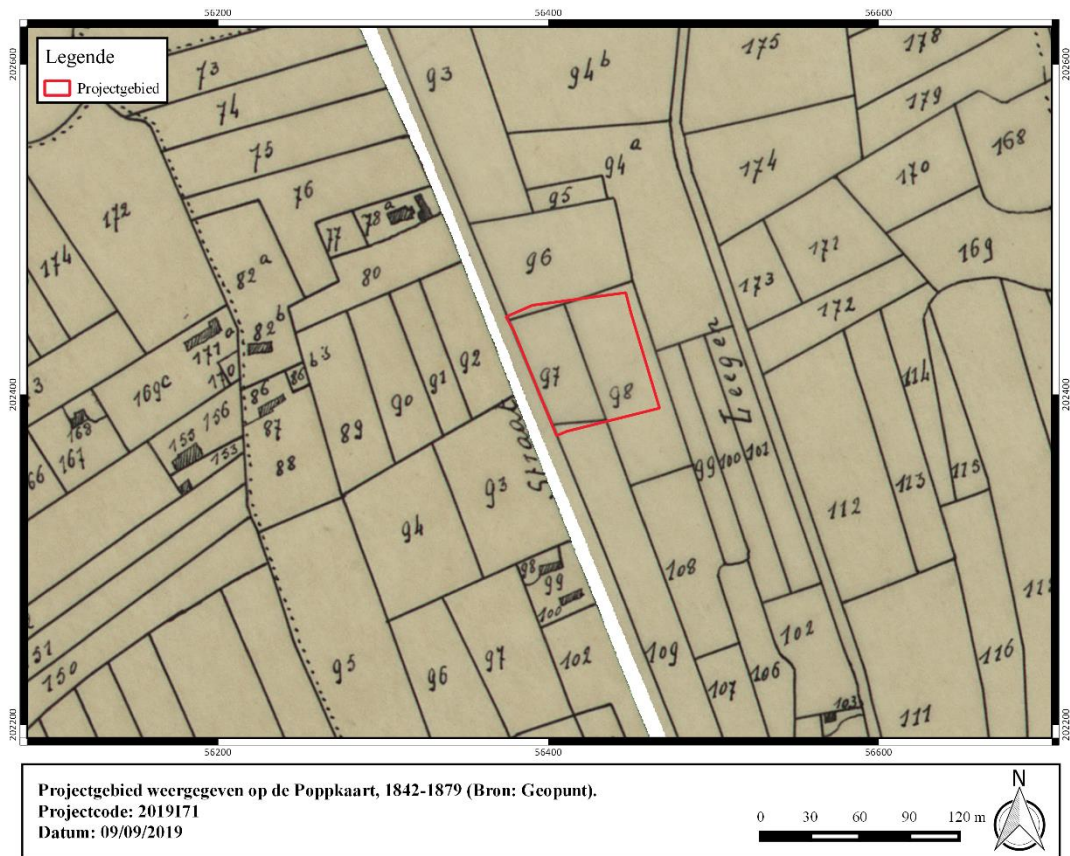
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Kaartenhuis Brugge).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

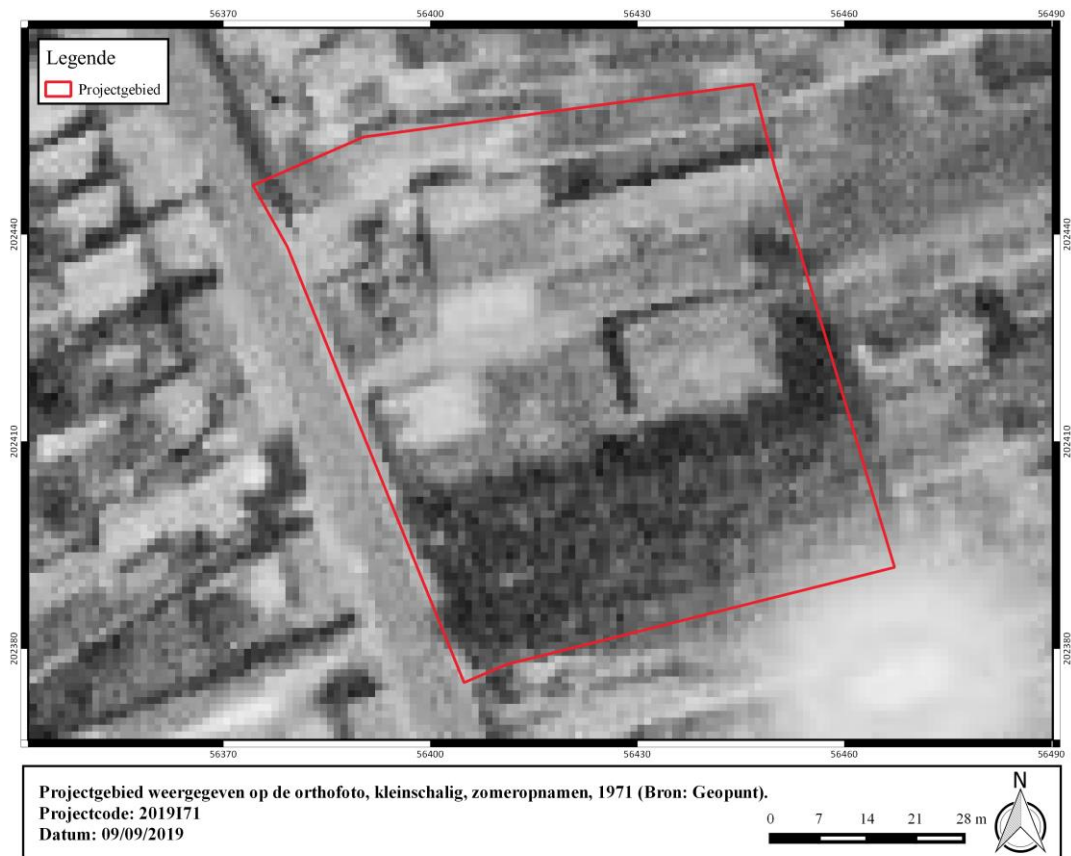

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het projectgebied gedurende de laatste decennia. Op de luchtfoto van 1971 is reeds duidelijk dichte bebouwing waar te nemen in het noordelijk deel van het projectgebied. Vanaf de orthofoto van 1979-1990 is in het zuidelijk deel van het projectgebied het huidige winkelgebouw weergegeven. Op de luchtopname van 2000-2003 is het gebouw uitgebreid in oostelijke richting. Op de orthofoto van 2000-2003 is ook reeds de centrale parkeergelegenheid waar te nemen. Op heden is ca. 1710 m² van het terrein bebouwd, het overige deel van het terrein is verhard. In het zuidelijk deel van het terrein situeert zich een winkelgebouw, in het noordelijk deel van het terrein een private woning met bijgebouw.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Aartrijkestraat te Eernegem, deelgemeente van Ichtegem. Het plangebied is ca. 5235 m² groot en is op heden grotendeels bebouwd en verhard. De bebouwing en verharding worden in het kader van de geplande werken gesloopt. De geplande werken beslaan een oppervlakte van 3785m².

Eernegem is gelegen op de overgang van de zandleemstreek richting de noordelijke kustpolders. Het is gelegen op de noordelijke flank van het plateau van Wijnendale dat licht golvend afhelt richting de kustvlakte. Een 500-tal meter ten noorden van het onderzoeksgebied stroomt de akkerbeek, ten zuiden de Engelbeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft aan dat de bodem opgebouwd is uit droog zand. Het terrein bevindt zich tussen twee beekvalleien, op iets drogere zandgrond.

De cartografische bronnen wijzen op een ruraal en open karakter van het landschap dat tot op heden grotendeels bewaard is gebleven. Op de Ferrariskaart is het terrein in gebruik als akker. De 19^e-eeuwse bronnen geven weinig evolutie weer inzake het landgebruik. Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied is geen bebouwing afgebeeld. Op de orthofotosequentie is te zien hoe het terrein stelselmatig wordt volgebouwd.

Op het onderzoeksgebied of in de ruime omgeving ervan zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Cartografische indicatoren wijzen op de aanwezigheid van enkele omwalde, laatmiddeleeuwse sites. Door middel van luchtfotografische prospectie wordt in de ruime omgeving de aanwezigheid van enkele grafmonumenten uit de bronstijd vermoed. Vanwege het landelijke karakter van de regio is archeologisch onderzoek er eerder een uitzondering.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Op basis van het landschappelijk kader, en in beperkte mate de gekende waarden, bestaat de verwachting ter hoogte van het onderzoeksgebied uit vondsten- en sporenarcheologie. Vanwege het versnipperde karakter van de ingrepen die een impact kunnen hebben op het bodemarchief en bijgevolg het ontbreken van enig ruimtelijk inzicht wordt de kans klein geacht dat verder archeologisch onderzoek in eender welke vorm nog kan leiden tot kenniswinst als zeer beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.